

Syndikalismen

Folke Fridell

1946

Syndikalismen

Syndikalismen är idén om de värdeskapande människornas frivilliga, förnuftsbedingade koopererande. Som sådan är syndikalismen en positiv bejakare av socialism, frihet och demokrati. Mer eller mindre medvetna syndikalistiska tankegångar hittar man överallt vid studiet av arbetarrörelsens historia. De federalistiska strömningar, som i nuet kristalliseras inom den syndikalistiska internationalen, har kontaktpunkter redan i den tid då arbetarna tog de första framstående stegen fram mot ett kollektivt, organiserat uppträdande. Mycket i den första internationalens (IAA) stadgar och statuter ger belägg för att de tankegångar, som idag karaktäriserar syndikalismen, i stor utsträckning präglade denna international. I den första internationalens inledande stadgar hittas följande bevis för påståendets riktighet:

Arbetarklassens frigörelse kan endast vara arbetarklassens eget verk. Arbetarnas ekonomiska underkastelse under usurpatorerna av alla arbetsmedel är källan till allt slaveri: politiskt, moraliskt, ekonomiskt. Arbetarklassens ekonomiska frigörelse är det stora mål, som varje politisk rörelse måste vara underordnad.

Det är ett stycke syndikalistisk uppfattning man finner i den rapport, som en för fackföreningsfrågor tillsatt kommitté lämnade på kongressen i Basel 1869: "Dessa organisationer" (ekonomiska klassorganisationer) "skola gemensamt rådslå om vilka åtgärder som äro nödvändiga för att det nuvarande lönesystemet ersättes av de fria producenternas federation".

I denna första international stod striden mellan Karl Marx och Mikael Bakunin. Marxisterna rekommenderade statserövring, medan bakunisterna ville bekämpa både kapitalism och stat och redan från början göra de ekonomiska organisationerna till bärare av det socialistiska samhället. Bakunin - i spetsen för många andra vilka vi av utrymmesskäl här måste förbigå - kan räknas som föregångare till den moderna syndikalismen.

Syndikalismens organisatoriska framträdande skedde i Frankrike, där Arbetarborsernas förbund var klart syndikalistiskt orienterat, med Ferdinand Pellouier i spetsen. 1895 bildades CGT och år 1902 kom en sammanlagning till stånd mellan Arbetarborsernas förbund och CGT.

Från Frankrike spred sig den syndikalistiska rörelsen ut över världen, Argentina, Belgien, Chile, Cuba, Holland, Mexico, Danmark, Norge, Amerika m. fl. länder.

Fast bundet till begreppet syndikalism står den italienska arbetarrörelsen och den syndikalistiska organisationen där var mycket stark fram fascismens genombrott. Ett allvarligt försök att realisera syndikalistiska produktionsformer där var mycket stark fram till fascismens genombrott. Ett allvarligt försök att realisera syndikalistiska produktionsformer gjordes också 1920 av Italiens metallarbetare med den bekanta fabriksokkupationen som klimax, vilken icke ledde till bestående resultat till följd av oenighet inom arbetarklassen.

Det land där syndikalismen fick starkast fotfäste var emellertid Spanien. Otaliga är de strider som de spanska arbetarna genom den syndikalistiska CNT utkämpat mot kapitalism och klerikalism. CNT är allmänt erkänd som det spanska folkets betydelsefullaste företrädare och dess decentralistiska uppbyggnad vann gehör bland det individualistiskt betonade spanska folket. CNT - ensamt eller i samarbete med UGT och andra folkliga rörelser tog med kraft del i spanska inbördeskriget mot fascismen och senare mot Francos militärvälde.

I Sverige tog syndikalismen organisatorisk gestalt 1910, då SAC konstituerades. Långt tidigare var emellertid syndikalismens idéer företrädade av den ungsocialistiska rörelsen, vilken fram till SAC:s bildande verkade oppositionellt inom fackföreningsrörelsen. Denna opposition, som fram till 1910 inriktat sig på försök att radikaliserade och decentralisera den reformistiska rörelsen, fann efter storstrejken och den våg av missnöje som då svepte över landet, tiden inne att bilda en självständig syndikalistisk organisation. Det var Skånes distrikt av Svenska Träarbetareförbundet som tog initiativet till en konferens i slutet av år 1909 och resultat blev en kommitté som fick uppdraget att utarbeta förslag till stadgar för en organisation byggd på idén om den lokala samorganisationen.

SAC bildades sedan den 25 - 27 juni 1910 i Stockholms Folkets hus. Syndikalistiska Ungdomsförbundet år 1930 och 1937 bildades Syndikalistiska Kvinnoförbundet.

Symptomatiskt var att då den syndikalistiska internationalen konstituerades 1922 den tog namn efter den första arbetarinternationalen: Internationella arbetare-associationen (IAA). Med detta ville den syndikalistiska rörelsen accentuera sin anknytning till den ursprungliga socialismen.

Den syndikalistiska rörelsen ser sitt mål i socialismen. Av denna anledning måste rörelsen betraktas som en del i den socialistiska världsrörelsen. Med socialismen avser då syndikalismen klassamhällets avskaffande och ett på jämlikhet grundat fritt samarbete mellan individerna. Trots att syndikalismen alltså omfattar ett klart och distinkt socialistiskt program betraktas rörelsen av många som en från socialistisk allmänväg separerande ideologi. Detta torde vara oriktigt så långt det gäller målet.

Ursprungligen rådde det ingen meningsskiljaktighet ifråga om socialismens slutmål; socialdemokrater, kommunister och syndikalister var ense om att nå detta mål. Socialdemokratin rekommenderade en erövring av staten genom valdeltagande och en konsolidering av arbetarnas fackliga styrka medelst den reformistiska rörelsen. Kommunisterna å sin sida ville erövrastatens genom revolutionära aktioner för att använda statens makt mot kontrarevolutionen. Efter denna erövring av staten - antingen den nu skedde medelst röstsedel eller med hjälp av våldsamma resningar - skulle statens uppgift vara slut och det statslösa socialistiska tillståndet inträda.

Syndikalismen hyllade också idén om statens ersättande med fritt samarbete mellan individerna i ett klasslöst samhälle. Däremot rekommenderade syndikalismen fundamentalt särpräglade metoder i ansträngningarna att nå detta statslösa samhällssystem. Det är också när det gäller just metoderna som man kan finna en markant skillnad mellan å ena sidan socialdemokrati-kommunism och å den andra syndikalism.

Med utgångspunkt från det antagandet, att arbetarnas ofria förhållanden i första hand var att söka i den privata äganderätten till produktionsmedlen, sökte syndikalismen forma frigörelsekampens metodik kring ett ekonomiskt kamporgan. Syndikalisterna rekommenderade av denna anledning den direkta aktionen på arbetsplatserna. Anknypnande till den socialistiska grundtesen, att arbetarnas frigörelse måste vara deras eget verk, hyste syndikalismen misstro mot att en erövring av staten skulle leda till socialism. Denna misstro riktade sig också mot tanken på att använda en sålunda erövrad statsapparat som tillhygge mot eventuella kontrattacker från reaktionärt håll. För syndikalismen framstod staten som ett centralt organ för utsugning och förtryck. Arbetarnas deltagande i det politiskt-parlamentariska arbetet antogs leda till en splittring av den proletära enigheten, dels partipolitiskt och dels nationellt. Den enda formen för en teoretisk enighet mellan arbetarna, var enligt syndikalismen att finna på det ekonomiska området. Som producenter ansåg man det möjligt att knyta an till ett likartat intresse och finna en utväg till en egenkamp med vapen som ingen annan än arbetaren-producenten själv behärskade.

Syndikalismen vände sig också med skärpa mot centralismen inom arbetarrörelsen. Denna centralism, som man trodde sig kunna härleda från arbetarrörelsens politisering, fruktade man skulle leda till korruption och nationalism. Syndikalismen trodde inte på att friheten kunde vinnas genom politisk representation - genom att välja representanter att handla i eget ställe. Den syndikalistiska kritiken mot partipolitiskt valdeltagande och s. k. ministersocialism grundades främst på antagandet, att arbetarrörelsens ursprungliga internationalism genom den politiska metodiken ersattes av nationalism. Arbetarnas bejakande av den politiska linjen antogs ställa arbetarnas ledare i en nationell ansvarsställning, vilket kunde lägga hinder i vägen för en konsekvent internationalism.

På den syndikalistiska rörelsens program har under alla åren stått kampen mot kriget. I kriget har syndikalismen sett ett uttryck för det kapitalistiska systemets förnekande av människovärdet. Denna fredsinställning har konsekvent förenats med antimilitarism så till vida, att syndikalismen betraktat militarismen som en krigsorsak och aldrig velat erkänna militarismens fredsskapande förmåga.

Självfallet utsattes den syndikalistiska rörelsen för oerhörda påfrestningar under det andra världskriget, liksom alla andra socialistiska och folkliga rörelser. Trots detta har kontakten aldrig varit bruten mellan internationalens medlemmar. Internationalens sekretariat var från tiden före kriget förlagt till Sverige. Efter kriget vidtog en omfattande konsolidering i en mängd länder och den syndikalistiska rörelsen har att erbjuda en ideologi, som i viss utsträckning praktiskt prövats i Spanien under inbördeskrigets år. Som inom andra rörelser pågår det en taktik- och principdiskussion nu efter kriget, och det är tydligt att det i första hand är erfarenheterna från Spanien, som aktualiserat denna. Hur denna debatt än kommer att utfalla, är det troligt att den kommande verksamheten i allt väsentligt grundas på den gamla uppfattningen. Idén om de värdeskapande människornas frivilliga, förnuftsbedingade koopererande är fortfarande det fundamentala hos syndikalismen.

Syndikalismen har genom utvecklingen själv fått sin etikett som en särpräglad rörelse inom de socialistiska ideologierna. Syndikalisterna betraktar detta som en helt naturlig utvecklingslinje, då de gör gällande att det är

omöjligt vandra evigt olika vägar och ändock ständigt hålla samma mål i sikte. Syndikalismen anser att den som rörelse fortfarande representerar den ursprungliga socialismen, och de metoder den därvid rekommenderar är fortfarande kampen på det ekonomiska området, på arbetsplatserna.

Syndikalismen accepterar den tekniska utvecklingen men anser samtidigt, att en dylik acceptering måste kombineras med socialistiska produktionsbetingelser. Idén till producentkooperationen är ingen produkt av medvetna syndikalistiska teoretiker. Embryot till producentkooperationen får väl sökas vid den tidpunkt, då en gryende industrialism ryckte verktygen ur händerna på hantverkarna och tvingade dessa in i fabriker som maskinbetjänter. Då föddes tanken på att gemensamt ägande av maskinen, av produktionsmedlen. Syndikalismen kan sägas vara ett utbyggande av denna tankegång. I denna egenskap representerar syndikalismen ett tredje alternativ i debatten om framtida produktions- och samhällsformer. Syndikalismen är kritisk mot kapitalismen därför att denna ger uttryck för en produktionsform, som enligt syndikalistisk uppfattning vilar på ett fundament av ofria, ovärderade egendomslösa människor. En storindustriell produktion är enligt syndikalistiskt betraktelsesätt under privata äganderättsförhållanden inte möjligt med mindre än att den stora massan ställer sig till ägarens förfogande som maskinuppassare. Syndikalismen anser att denna uppdelning i ägande och egendomslösa, i befalande och lydande är ett brott mot all moral, och att maskintidens enda acceptabla produktionsform är det kollektiva ägandet till maskinen, till det kollektiva redskapet. Den inspiration som ligger i att leda, äga och bestämma, vilken under kapitalistiska förhållanden är reserverad åt ett litet fåtal, vill syndikalismen sprida ut till alla dem som deltar i produktionsprocessen.

Syndikalismen är också kritisk mot statsdirigerad eller statsägd produktion. Detta av två anledningar. Dels hyser man den uppfattningen att statsdrift leder till nationalisering och därmed till nationalism, dels tror man att avståndet mellan den bestämmande parten - staten - och statsmedborgaren - den enskilde arbetaren - blir så skrämmande stort, att tillräckligt inflytande eller verklig trivselkänsla inte är möjlig.

Syndikalismen kritiserar också dem som är ointresserade av produktionens form och av den anledningen nöja sig med att produktionen blir effektiv. Långt ifrån att ställas på det ointressantas plats är produktionens form föremål för ett markerat intresse från syndikalistiskt håll. Enligt syndikalistiska tankegångar är det inte likgiltigt för arbetarna, under vilka former produktionen försiggår. Av de tre alternativ som står till buds - kapitalistisk, förstatligad eller kooperativ - föredrar syndikalismen koopererandets. Syndikalismen är helt lierad med koopererandets linje och skulle säkerligen välja denna produktionsform även om inte denna uppnådde samma effektivitetsgrad som övriga produktionsformer. Detta därför att syndikalismen anser att människans trivsel och frihet måste värderas högre än effektivitet och maskindyrkan.

Syndikalismen knyter an till tesen om att arbetet adlar mannen, men söker i denna slitna fras lägga ett helt nytt innehåll. Enligt denna uppfattning är arbetets adelskap förbehållet ägaren av maskinen; det adelskap som maskinbetjänten för i sin trista sköld bär däremot värdelöshetens etikett. Enligt syndikalismen måste därför en uppvärdering av arbetet också innebära en utkristallisering av den privata äganderätten till kollektivet, till producenterna. Detta torde kunna betecknas som syndikalismens mål på produktionslivets område.

Syndikalismen är kritisk mot den demokrati, som endast räknar med politiska rättigheter. En politisk demokrati blir enligt denna åskådning en halvhet så länge den inte efterföljs av en ekonomisk, en industriell, en agrar demokrati. Syndikalismens syftemål är att genomföra den totala demokratin.

Syndikalismen anser sig representera en alldeles speciell internationalism, en internationalism som följer industriella linjer i stället för nationella. I denna sin inställning tror sig syndikalismen representera någonting mycket tidsenligt. En syndikaliserad produktionsform syftar fram mot industriell enhetlighet och ekonomiskt förnuft. Det ekonomiska samarbetet bör enligt syndikalismen inte följa eller stanna upp inför de nationella gränserna utan löpa linan ut i organisatoriskt och industriellt betingade sammanhang, som inte låter sig hejdas av statliga gränser. Här har troligen syndikalismen sin idé om en nationslös, industriell syndikaliserad produktion starka jämförelsepunkter med den konsumentkooperativa rörelsen och dennas ansträngning att föra konsumenternas intressen tvärs genom alla konstlade avspärningar och gränsregleringar.

Syndikalismen utger sig för att vara en revolutionär rörelse, men grundar denna radikalism på en revolutionering av det ekonomiska livet och dess produktionsformer. Syndikalismen rekommenderar ett producenternas nationslösa enhetsprogram, som i sig självt är avsett att innesluta lösningen på tidens skiftande problem. Syndikalismen tror, att dess program löser frågan om människans förhållande till maskinen på ett tillfredställande

sätt - gör maskinen till människans tjänare i stället för att ställa henne i ett beroendetillstånd; att den visar vägen till en lyckosam lösning av det ekonomiska världsenhetskrav, som teknicismen för varje dag pockar på i allt högre grad; skapar ett idealt jämviktsläge mellan politisk, ekonomisk och industriell demokrati genom att decentralisera bestämmanderätten och lägga kontrollen i producenternas händer; effektivt neutralisera nationalismen genom att överflytta makten från staterna till människorna i deras egenskap av värdeskapande arbetare. Slutligen hoppas syndikalismen att genom allmän och internationell arbetarkontroll över vad som produceras och hur denna produktion tar form lyckas avskaffa militarism och rustningar och därmed pacificera umgänget mellan länder och folk.

Det Anarkistiska Biblioteket

Folke Fridell
Syndikalismen
1946

(ur Arbetets söner, band III: "Segrarnas tid", Lindfors Bokförlag AB, Stockholm 1946 s 277-287.)

sv.anarchistlibraries.net